

Η ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ Η ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΟΡΟΛΟΓΙΑ. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΥΠΟΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ, ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΔΙΓΛΩΣΣΑ ΣΩΜΑΤΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ (ΑΓΓΛΙΚΑ – ΕΛΛΗΝΙΚΑ)

Χριστοπούλου Αγγελική

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Συσχέτιση του κλάδου της Ορολογίας με την Πραγματολογία και τη Σημασιολογία, προσέγγιση της ελληνικής ορολογίας της Πληροφορικής, φορείς δημιουργίας της ελληνικής Ορολογικής, έλεγχος απόδοσης ελληνικών όρων σύμφωνα με τις αρχές ονοματοδοσίας, επιτόπια έρευνα σε δίγλωσσο σώμα κειμένων.

SUMMARY

Connection of the field of Terminology with Pragmatics and Semantics, approach of the hellenic terminology of Informatics, actors of the hellenic Informatics terminology, control of the translation of greek terms according to the denomination principles, field enquiry in a bilingual corpus.

1. Πραγματολογία / Σημασιολογία και η σχέση της με την Ορολογία

Θα ήταν ελλιπής η κατανόηση του τρόπου λειτουργίας και του πεδίου εφαρμογής της ορολογίας εάν δε λαμβάναμε υπ' όψη ότι ο σχηματισμός νέων όρων λαμβάνει χώρα σε ένα συγκεκριμένο περιβάλλον. Για να παρουσιάσουμε με σαφή και συνοπτικό τρόπο τη σχέση που συνδέει το γλωσσολογικό κλάδο της Ορολογίας με το γλωσσολογικό κλάδο της Πραγματολογίας αρκεί να αναφέρουμε ότι η εκφορά ενός γλωσσικού μηνύματος προκύπτει μετά από κωδικοποίηση του λόγου, η οποία προϋποθέτει τη χρήση του γλωσσικού κώδικα και η οποία εξαρτάται από τις επικοινωνιακές συνθήκες υπό τις οποίες εκφέρεται το μήνυμα [1].

Η Πραγματολογία (Pragmatics) δεν περιορίζεται στην εξέταση των γλωσσικών σημείων, αλλά περιλαμβάνει ακόμα στη μελέτη της τους χρηστές του γλωσσικού συστήματος, το συγκείμενο (co-text) και την επικοινωνιακή κατάσταση¹ είναι η επιστήμη που μελετά τη γλώσσα εν χρήσει, δηλαδή τη σημασία των εκφωνημάτων όπως αυτά παράγονται από συγκεκριμένους συμμετέχοντες σε συγκεκριμένες συνθήκες επικοινωνίας περισσότερο, παρά τη σημασία που παράγεται από ένα αφηρημένο σύστημα γλωσσολογικών σχέσεων [2]. Στον κλάδο της Πραγματολογίας υπάγονται όλες οι γλωσσολογικές έρευνες που κάνουν απαραίτητη την αναφορά στο περικείμενο (context). Το περικείμενο καλύπτει τους συνομιλητές, τις χρονικές και τοπικές παραμέτρους της γλωσσικής πράξης καθώς και τις πεποιθήσεις, τις γνώσεις και τις προθέσεις όσων συμμετέχουν στη γλωσσική πράξη [3].

Η Σημασιολογία και η Πραγματολογία δεν περιορίζονται στην «ανάλυση της σημασίας των εκφράσεων», καθώς η Πραγματολογία συνιστά μια εμπειρική έρευνα των ιστορικά φυσικών γλωσσών, ενώ η Σημασιολογία μελετά την κατασκευή γλωσσικών συστημάτων.

1.1. Η σημασία του περικειμένου στη σημασιολογική ανάλυση των εκφωνημάτων

Η εποχή μας έχει χαρακτηριστεί ως «κοινωνία της πληροφορίας», χαρακτηρισμός αυτός δεν επινοήθηκε για να απεικονίσει το σύγχρονο περιβάλλον εργασίας, διοίκησης και επιστήμης με τη συνδρομή της επιστήμης της Πληροφορικής και την εφαρμογή των πληροφοριακών, τηλεπικοινωνιακών συστημάτων που κατέκλυσαν τις σύγχρονες κοινωνίες, αλλά υποδηλώνει αυτό ακριβώς που εκτιμάται ως «αξία» στο δυτικό κόσμο των επιστημονικών εξελίξεων και της τεχνολογικής προόδου : την Πληροφορία. Διορθώνοντας ή, καλύτερα, επαληθεύοντας το λεχθέν ότι «η Γνώση είναι Δύναμη» η σημασία της πληροφορίας, της γνώσης και της συνολικής και ακριβούς αντίληψης των πραγμάτων, που μας περιβάλλουν, έχει αναχθεί σε αξία μαζί με την έγκυρη και έγκαιρη κατάκτηση και κατανόηση των νέων επιτευγμάτων της ανθρώπινης διάνοησης. Το βασικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι σύγχρονες κοινωνίες είναι η αποτελεσματική ανάκτηση και η οργάνωση της νέας πληροφορίας σε όλα τα πεδία και υποπεδία του επιστητού. Θα προσθέταμε ακόμα μία προτεραιότητα : τη δυνατότητα ερμηνείας, διαχείρισης και αξιοποίησης της νέας πληροφορίας. Η εξαγωγή γνώσης από μια πληροφορία δεν πραγματοποιείται με κανέναν αυτόματο τρόπο, αλλά προϋποτίθεται η ορθή ερμηνεία, η κατανόηση και η συνεκτίμηση ολόκληρου του περιβάλλοντος, εντός του οποίου βρίσκεται η πληροφορία.

Έτσι, εισάγεται η έννοια του «context» στη σημασιολογική εκτίμηση των πληροφοριών. Η αναντίρρητη σπουδαιότητα του άμεσου κειμενικού περιβάλλοντος καταφαίνεται από το ότι αυτό επηρεάζει την επιλογή της μορφολογικής όψης των λέξεων, τη συντακτική τους διάταξη και την ίδια τη σημασία τους : στο συντακτικό επίπεδο, το συγκεκριμένο επιλέγει τον κατάλληλο λεκτικό τύπο, στη δε σημασιολογία, το συγκεκριμένο αποδίδει την ιδιαίτερη σημασία μιας συγκεκριμένης λέξης. Το συντακτικό γλωσσικό επίπεδο είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με το λεξιλογικό και μέσα στη σύνταξη περιλαμβάνεται αναπόσπαστα το λεξιλόγιο.

Υπό τη θεώρηση της Σημασιολογίας όσο και της Πραγματολογίας οι έννοιες του συγκεκριμένου και του περικειμένου είναι αλληλοσυμπληρωματικές,. Τα μεν κείμενα αποτελούν μέρος μεγάλων περικειμένων μέσα στα οποία παράγονται, τα δε περικείμενα περιλαμβάνουν το συγκεκριμένο, όπερ σημαίνει τα συναφή και άμεσα συμφραζόμενα και διαμορφώνονται σύμφωνα με τα κείμενα που παράγονται σε συγκεκριμένες συνθήκες και για συγκεκριμένες ανάγκες επικοινωνίας. Όταν λέγεται ότι η σημασία μιας λέξης, ενός εκφωνήματος είναι

γνωστή, ουσιαστικά εννοείται ότι ο ομιλητής γνωρίζει το περιεχόμενο εντός του οποίου οι λέξεις και τα εκφωνήματα είναι δυνατό να απαντηθούν, άρα γνωρίζει και τα πραγματολογικά χαρακτηριστικά της επικοινωνιακής κατάστασης. Η θέση μιας λέξης στο σημασιολογικό σύστημα της γλώσσας και οι σχέσεις που αναπτύσσει χρησιμοποιούμενη στις συγκεκριμένες προτάσεις της ίδιας γλώσσας προσδίδει τη σημασία αυτής της λέξης. Στη συνήθεια ορισμένων λέξεων να συνεμφανίζονται στο κείμενο βασίζεται η έννοια των ιδιωματισμών ή των συνδυασμών λέξεων (collocations). Οι ιδιωματικές εκφράσεις είναι στερεότυποι συνδυασμοί λέξεων με τυποποιημένη σημασία σε όποιο καταστασιακό περιβάλλον και αν βρεθούν.

Οι συνταγματικές σχέσεις αφορούν άμεσα τις συνδυαστικές δυνατότητες των λέξεων (collocational acceptability), το περιβάλλον τους και ορίζουν τους «λεξικούς περιορισμούς» (collocational restrictions) με βάση το σημαινόμενο. Παρόλο που δεν υπάρχουν σημασιολογικοί ή γραμματικοί φραγμοί που να απαγορεύουν κάποιο συνδυασμό λέξεων, οι επιλογές συρρικνώνονται και γίνονται αυστηρά επιβαλλόμενα συντάγματα [4]. Δύο είναι οι βασικοί λόγοι που διαμορφώνουν τους λεξικούς περιορισμούς : Ο πρώτος έχει να κάνει με το επίπεδο εξειδίκευσης του λόγου. Για να γίνει αυτό σαφέστερο, αναφέρουμε ότι όσο περισσότερο γενική είναι μια λέξη, τόσο ευρύτεροι είναι οι λεξιλογικοί της περιορισμοί. Αντίστοιχα, όσο περισσότερο ειδική είναι, τόσο πιο αυστηροί οι περιορισμοί και λιγότερες οι επιλογές σύναψης συνταγματικών σχέσεων. Ο δεύτερος λόγος επιβολής των περιορισμών είναι συνυφασμένος με τον αριθμό των πιθανών σημασιών των λέξεων. Αρκετές λέξεις έχουν περισσότερες από μία σημασία και έχουν την τάση να σχηματίζουν διαφορετικούς συνδυασμούς λέξεων ανάλογα με την εκάστοτε σημασία τους [5]. Οι λεξιλογικοί περιορισμοί που εξαρτώνται από την ιδιαιτερότητα του γλωσσικού επιπέδου δε συνιστούν απλά τα σύνολα των όρων μιας επιστήμης ή τεχνικής, αλλά εκτείνονται πέρα από τις ορολογικές λίστες που συνήθως απαντώνται στα ειδικά λεξικά και στα γλωσσάρια. Στη συντριπτική τους πλειονότητα οι λεξιλογικοί περιορισμοί διαθέτουν μία μόνο σημασία, η οποία δε συμπίπτει πάντα με τη συνολική σημασία των λεξιλογικών στοιχείων που τη συνθέτουν. Στη μετάφραση το συνηθισμένο λάθος που κάνουν οι άπειροι μεταφραστές είναι να μην αναγνωρίζουν με ακρίβεια και ορθότητα τους λεξιλογικούς περιορισμούς μιας λέξης ή ενός συντάγματος λέξεων σε ένα συγκεκριμένο περιεχόμενο. Στην περίπτωση της μετάφρασης, ο μεταφραστής που καλείται να μεταφέρει με ισοδυναμία μια μεταφραστική ενότητα πρώτα απ' όλα ορίζει το σημασιολογικό εύρος της ενότητας στη γλώσσα-αφετηρίας. Παράλληλα με τις επιλογές που αφορούν το σημασιολογικό εύρος οφείλει να επισημάνει και το εύρος του πραγματολογικού πεδίου της μεταφραστικής ενότητας (M.E.).

Η σχέση της Σημασιολογίας με την Ορολογία εδράζεται στο γεγονός ότι ένα σύστημα ορολογίας διέπεται από τους ίδιους σημασιολογικούς, συντακτικούς και γραμματικούς κανόνες που χαρακτηρίζουν κάθε γλωσσικό σύστημα και ως τέτοιο αναμειγνύεται άμεσα στην επικοινωνιακή διαδικασία μεταξύ των μελών μιας περιορισμένης γλωσσικής κοινότητας, είναι αλήθεια, ενώ παράλληλα κάθε μια ορολογία και όλες μαζί βρίσκονται ενσωματωμένες στη δομή ενός γλωσσικού συστήματος.

2. Η υπογλώσσα της Πληροφορικής

Η ραγδαία, αναπόφευκτη και - ως ένα βαθμό - απρόβλεπτη εξέλιξη της επιστήμης της Πληροφορικής και η αθρόα είσοδος και αξιοποίηση των τεχνολογικών εφαρμογών της σε πρακτικά ζητήματα της καθημερινής κατέστη αναγκαία την ανάπτυξη ενός νέου κώδικα επικοινωνίας ικανού και επαρκούς για να αποδώσει με ακρίβεια τις νέες έννοιες και να αποσαφηνίσει τις νέες ή ακόμα και τις παλαιότερες σημασίες. Μια ορολογία της Πληροφορικής δεν άργησε να εμφανιστεί και πολύ σύντομα να αναπτυχθεί και να καθιερωθεί, ιδιαίτερα υπό τη σπουδή όλων και νεότερων εξελίξεων στον τομέα αυτό. Παράλληλα, οι φυσικές γλώσσες χρειάστηκε να εντείνουν τη λογοπλαστική δύναμή τους, ώστε να αποτινάξουν την επιβολή της *lingua franca* της εποχής, καθώς οι καινοφανείς ιδέες διατυπώνονται σ' αυτήν και επονομάζονται σύμφωνα με τους δικούς της μορφοσυντακτικούς, γραμματικούς κανόνες. Στο πλαίσιο των νέων επικοινωνιακών αναγκών, η ελληνική γλώσσα καταβάλλει τη δική της προσπάθεια να μεταφέρει τη σημασία των τεχνολογικών εξελίξεων δημιουργώντας την ελληνική ορολογία της Πληροφορικής.

Το έναυσμα για τη δημιουργία της ελληνικής ορολογίας της Πληροφορικής, ουσιαστικά για την επιμέλεια της μεταφοράς και απόδοσης των νέων όρων που παράγονται στη γλώσσα σύλληψης, διατύπωσης και συστηματικής έκφρασης των νέων τεχνολογικών εννοιών στην ελληνική γλώσσα σύμφωνα με τους κανόνες του λεξιλογίου, της γραμματικής, της μορφολογίας, του συντακτικού και της φωνολογίας ανήκει περισσότερο στην ιδιωτική πρωτοβουλία παρά σε κάποιο θεσμικό όργανο της πολιτείας με συγκεκριμένες αρμοδιότητες και πολλαπλές συνεργασίες. Εξαιρετικό και καταλυτικής σημασίας είναι το έργο και η συμβολή των προσπαθειών προς αυτήν την κατεύθυνση συλλογικών οργάνων, όπως είναι η ΕΠΥ (Ελληνική Εταιρεία Επιστημόνων Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και Πληροφορικής), η ΜΟΤΟ (Μόνιμη Ομάδα Τηλεπικοινωνιακής Ορολογίας), και η ΕΛΕΤΟ (Ελληνική Εταιρεία Ορολογίας). Τις προσπάθειες αυτές ενισχύει η επιστημονική έρευνα και το έργο που επιτελείται από τρία ακαδημαϊκά κέντρα της επιστήμης της Πληροφορικής : α) το τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Ηλεκτρονικών Υπολογιστών του ΕΜΠ, β) το

τμήμα Μηχανικών Η/Υ και Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Πατρών και γ) το τμήμα Επιστήμης των Υπολογιστών του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Στη σημερινή εποχή δε θα μπορούσαμε να παραπνεθούμε για την έλλειψη εργαλείων στη διάθεση της ορολογίας και κατά συνέπεια στην υπηρεσία των ορολόγων και των ορογράφων. Ο ειδικός επιστήμονας ή ο μεταφραστής, ο οποίος θα επιχειρήσει μια επισταμένη έρευνα, θα βρει μεγάλο αριθμό εκδόσεων να καλύπτουν όλους τους τομείς της επιστήμης και της τεχνολογίας, μια πλούσια ποικιλία λεξικών ορολογίας, μονόγλωσσων, δίγλωσσων ή πολύγλωσσων γλωσσαρίων που να περιέχουν κατά περίπτωση ορισμούς, διευκρινιστικές σημειώσεις, ακόμα και παραρτήματα κειμένων με αξιόπιστη και αποκρυσταλλωμένη ορολογία. Η αιτία αυτής της αυξημένης εκδοτικής παραγωγής είναι η μεγάλη τεχνολογική ανάπτυξη και ο πολλαπλασιασμός της ορολογίας, ενώ υποδηλώνεται η διάθεση συνεργασίας σε διεθνές επίπεδο για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των σχετικών προβλημάτων αλλά και για τη διάδοση των νέων γνώσεων. Στην επιστήμη των ηλεκτρονικών υπολογιστών το ποσοστό ελληνογενών όρων είναι εξαιρετικά χαμηλό όπερ αποτελεί τη βασική πηγή προβλημάτων μετάφρασης και απόδοσης των ξένων (αγγλικών) όρων στην ελληνική ορολογική¹. Η ενδεχόμενη συμμετοχή ελληνικής προελεύσεως όρων στην ορολογία της Πληροφορικής πραγματοποιείται με δύο τρόπους : είτε χρησιμοποιώντας άλλους προϋπάρχοντες όρους στη σύνθεση και παραγωγή νέων όρων, είτε χρησιμοποιώντας όρους από άλλα επιστημονικά πεδία.

Η σύγχυση που επικρατεί στο εννοιολογικό επίπεδο σήμερα μεταξύ επιστημόνων και μεταξύ αυτών και του κοινού οφείλονται ως ένα βαθμό στην ασαφή εικόνα της μεταγλώσσας της Ορολογίας και της Ορολογικής και, επιπλέον, στην αισθητή απουσία της διδασκαλίας του μαθήματος της Ορολογίας στα ελληνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα ή εν γένει σε άλλα κέντρα κατάρτισης και εκπαίδευσης.

Το σώμα κειμένων που συγκεντρώθηκε, για την εκπόνηση της παρούσης εργασίας, είναι δίγλωσσο και συγκρίσιμο, περιλαμβάνει το ζεύγος γλωσσών αγγλικά-ελληνικά, χαρακτηρίζεται από οριοθετημένο και εξειδικευμένο θεματικό περιεχόμενο, το θεματικό πεδίο της Πληροφορικής και των συναφών τεχνολογικών εφαρμογών και κατά τη διαδικασία συλλογής και επιλογής των κειμένων που επρόκειτο να συμπεριληφθούν, ελήφθησαν υπ' όψη α) ο τόπος συγγραφής και έκδοσης των κειμένων, β) το όνομα και η ιδιότητα των συγγραφέων των κειμένων (όπου ήταν δυνατό να ανιχνευθεί), γ) αν τα κείμενα αποτελούν πρωτότυπες συγγραφές ή μεταφράσματα, δ) ασφαλώς, προϋπόθεση βασική και απαραίτητη, το γνωστικό πεδίο αναφοράς των κειμένων, ε) η ποιότητα των πληροφοριών

---

¹ «Ορολογική» : Ορολογία και Πληροφορική, βλ. «terminotique».

που εμπεριέχουν, στ) η προσωπική εκτίμηση και αξιολόγηση της αντιπροσωπευτικότητας και της πληρότητας των διατιθέμενων κειμένων.

Για τη συγκέντρωση του κειμενικού υλικού της Πληροφορικής στην αγγλική και ελληνική γλώσσα χρησιμοποιήθηκε ως πηγή ο έντυπος περιοδικός τύπος σχετικής θεματολογίας. Χρησιμοποιήθηκαν, συνολικά, τρεις διαφορετικοί τίτλοι αγγλικών περιοδικών (μηνιαίων) εντύπων της Πληροφορικής (P.C.World, P.C.magazine, Microsoft : the official magazine) και τέσσερα αντίστοιχα περιοδικά έντυπα, μηνιαίας κυκλοφορίας, εκτός από ένα, δίμηνης κυκλοφορίας, (Communication Solutions) τριών διαφορετικών τίτλων (RAM, Communication Solutions, P.C.magazine - ελληνική έκδοση)· χρησιμοποιήθηκαν, δηλαδή, δυο τεύχη του ίδιου τίτλου (P.C.magazine - ελληνική έκδοση, τεύχη 13 και 14).

2.1 Καταγραφή επιλεγμένων όρων από το κειμενικό υλικό

Οι όροι μελετήθηκαν ως προς τον τρόπο απόδοσής τους στην ελληνική υπογλώσσα της Πληροφορικής, το μορφολογικό σχηματισμό των ελληνικών όρων και νεολογισμών, την ευστοχία στην κάλυψη του σημασιολογικού εύρους των εννοιών, την ταύτιση σε πραγματολογικό επίπεδο του αγγλικού όρου και του αντίστοιχου του ελληνικού, το ποσοστό χρήσης των καθιερωμένων, επίσημων και τυποποιημένων όρων καθώς και τις περιπτώσεις χρήσης συνωνύμων, ακόμα και τον προβληματισμό που φαίνεται να υπάρχει, όταν αναζητείται όρος επαρκής και ικανός να αποδώσει καινοφανείς έννοιες που δεν έχουν να κάνουν αποκλειστικά με την ορολογία της Πληροφορικής με τη στενή σημασία, αλλά, εμφανώς, συνυφάνονται και με την κοινωνική διάσταση της συγκεκριμένης υπογλώσσας.

Υποκινούμενοι, λοιπόν, από την επιθυμία και την ανάγκη να δώσουμε ένα όσο γίνεται αντιπροσωπευτικό δείγμα των ορολογικών δεδομένων που απαντώνται στο συγκρίσιμο corpus αγγλικών και ελληνικών κειμένων της ειδικής γλώσσας της Πληροφορικής καταλήξαμε στη δημιουργία ενός περιορισμένου γλωσσαρίου, στο οποίο εισήχθησαν όροι με ξεχωριστό ενδιαφέρον :

➤ Ένα από τα πρώτα, στην ιεραρχία, ενδιαφέροντα σημεία στην ανάπτυξη μιας υπογλώσσας ενός συγκεκριμένου θεματικού τομέα είναι ο τρόπος με τον οποίο αναζητείται και επιτυγχάνεται η απόδοση της έννοιας (που έχει αρχικώς συλληφθεί και ονοματοδοθεί στη γλώσσα αφετηρίας) στη γλώσσα αφίξεως (εν προκειμένω, την ελληνική). Ανάλογο ενδιαφέρον κρίναμε ότι παρουσίαζε η απόδοση στα ελληνικά των αγγλικών όρων : **BIOS** (**BIOS**), (**MP3**) **forma**) (**φορμά αρχείων MP3 / αρχεία MP3 / μουσική MP3 / φορμά συμπίεσης ψηφιακής μουσικής / ψηφιακά αρχεία μουσικής**), **dot-com** (**dot-com**), **chipset** (**chipset / τσίπσετ**), **clustering** (**clustering**), **plug-in** (**plug-in**), **firewall** (**firewall / πρόγραμμα firewall / ζώνη προστασίας / λογισμικό ασφαλείας**) μαζί με άλλους, επίσης,

όρους, οι οποίοι απεικονίζουν έννοιες δύσκολες να προσδιοριστούν και να αποδοθούν με τρόπο συνοπτικό· οι περισσότεροι από τους παραπάνω όρους δεν αποδόθηκαν στη γλώσσα μας ή αποδόθηκαν με ποικίλους τρόπους χωρίς να τηρείται κάποια συνέπεια στην προτίμηση χρήσης ενός μόνο τύπου (ακόμα και από το ίδιο έντυπο), ούτε έγινε κανενός είδους μεταγραμματισμός, αλλά μεταφέρθηκαν αυτούσιοι.

➤ Η αναζήτηση του τρόπου μεταφοράς και επεξήγησης ορισμένων όρων και η διαμόρφωση των μορφολογικών επιλογών στην ελληνική γλώσσα «επέβαλε» την ενασχόληση με όρους όπως : **cookie (cookie)**, **authoring (authoring / δημιουργία στο Δίκτυο)**, **multimedia (multimedia / πολλαπλών μέσων / πολυμέσων / πολυμεσικός)**, **customise (ρυθμίζω / αλλάζω τον τρόπο)**.

➤ Μια άλλη παράμετρος των ορολογικών δεδομένων που εξετάστηκε ήταν το είδος της απόδοσης σε σημασιολογικό επίπεδο των απεικονιζόμενων εννοιών και το κατά πόσο επιτεύχθηκε διεύρυνση, συρρίκνωση ή επικάλυψη του εύρους της σημασίας τους κατά τη μεταφορά της στην ελληνική γλώσσα· τέτοιου είδους ενδιαφέρον επέβαλε την ανάλυση των όρων : **interface (interface / περιβάλλον εφαρμογής / περιβάλλον λειτουργίας / ραδιο-επαφή / ραδιο-δ'ιαυλος / περιβάλλον επικοινωνίας / περιβάλλον εργασίας / εμφάνιση)**, **broadband (εύρος ζώνης / ευρυζωνικός)**, **dot-pitch (βήμα κουκκίδας)** κ.α.

➤ Παράλληλα με την αναζήτηση της απόδοσης του σημασιολογικού εύρους των ορολογικών πόρων, αντικείμενο έρευνας αποτέλεσε και η εκφορά αυτών σε πραγματολογικό επίπεδο. Θεωρούμε απαραίτητο να επισημάνουμε ότι δεν υπήρξαν «στεγανά» στη συνολική έρευνα του κειμενικού υλικού και στην περαιτέρω αποσαφήνιση των όρων, αλλά συνεκτιμήθηκε η συνολική εντύπωση, η παρουσία και χρήση τους εντός κειμενικού περιβάλλοντος. Το ενδιαφέρον στην κάλυψη του πραγματολογικού εύρους συγκέντρωσαν οι όροι : **notebook (φορητός υπολογιστής / notebook)**, **laptop (laptop)**, **palm (palm / Pocket PC, υπολογιστής παλάμης / υπολογιστής χειρός)**, **portable (computer)** (που παρουσιάζουν υψηλό ποσοστό σημασιολογικής και πραγματολογικής συνάφειας), **desktop (desktop / επιτραπέζιο σύστημα / επιτραπέζιος υπολογιστής / επιφάνεια εργασίας)**, **back-up (back-up / αντίγραφο ασφαλείας)**.

➤ Επίσης, η έρευνά μας επικεντρώθηκε και σε εκείνους τους όρους, που χαρακτηρίστηκαν ως «ευτυχείς περιπτώσεις» λόγω της εύστοχης απόδοσής τους στην ελληνική γλώσσα, ώστε να θεωρείται όχι μόνο καθιερωμένη και αντίστοιχη η ελληνική απόδοση του αρχικού αγγλικού όρου, αλλά ακόμα και ισοδύναμη χάρη στην εκπλήρωση των περισσότερων αρχών ονοματοδοσίας : **pixels (pixels / εικονοστοιχεία)**, **adaptor (adaptor / προσαρμογέας)**, **stream (-ρευμάτωση / ρυθμός ροής)**, **transaction (ηλεκτρονικές συναλλαγές)**, **resolution (αναλυτικότητα / ανάλυση)**, **compression (συμπίεση)**.

➤ Ένα άλλο κριτήριο που αναζητήθηκε στο ποσοστό εφαρμογής του είναι η απόδοση των όρων που έχουν ένα ιδιαίτερο σημασιολογικό ενδιαφέρον λόγω των συνεκδοχών που αποφέρουν και την κοινωνική διάσταση της σημασίας τους : **telecommuting (τηλε-εργασία)**, **online (online / ζωντανός)**, **interaction (αλληλεπίδραση / ανάδραση / αμφίδρομος)**, **Network (δικτύωση / διαδικτυακός / δίκτυο)**, και **e-government (e-government / ηλεκτρονική διοίκηση / Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση / Ηλεκτρονική κυβέρνηση . Ηλεκτρονική Πολιτεία)**.

Οι όροι αποτελούν σταθερά σημασιολογικά και πραγματολογικά λεξιλογικά στοιχεία με συγκεκριμένο αντικείμενο αναφοράς, το οποίο δεν υπόκειται σε καμιά «ερμηνεία» και δε χρειάζεται να γίνει καμιά εξέταση του συγκεκριμένου για να εξαχθεί η πραγματική σημασία της έννοιας, στην οποία αντιστοιχεί. Όσες περισσότερες «πιθανές σημασιολογικές αποχρώσεις» έχει ένας όρος και δυνατότητες εναλλακτικής χρήσης τόσο λιγότερο συνοπτικός, ακριβής και οριοθετημένος είναι και ανάλογα χαλαρή είναι η ορολογική του αξία. Συνεπώς, δε νοείται οποιαδήποτε πραγματολογική απόκλιση των ορολογικών δεδομένων, ειδήλλως, δε θα γινόταν λόγος για τυποποιημένους «όρους» που ανήκουν σε ένα συστηματοποιημένο θεματικό τομέα με ακριβείς έννοιες, καθορισμένα αντικείμενα αναφοράς και οριοθετημένες αποδόσεις. Στην Ορολογία, η πραγματολογία έχει μειωμένη - αν όχι απόλυτα συρρικνωμένη - ισχύ και δεν εξαρτάται από το συγκεκριμένο η χρήση ενός όρου έναντι κάποιου άλλου, αλλά εάν τηρούνται οι αρχές της ονοματοδοσίας, στην καλύτερη περίπτωση, ένας όρος αντιστοιχεί σε μία μοναδική έννοια· αντίστροφα, μία έννοια αποδίδεται με έναν και αμετάβλητο όρο.

Δυστυχώς, ακόμα και στην ορολογία των τεχνών, των τεχνικών και των επιστημών, οι παράμετροι αυτές δεν ισχύουν πάντοτε και κάποια προβλήματα διαφαίνονται κατά την ονοματοδοσία εισαγόμενης γνώσης και τεχνογνωσίας και κατά την προσπάθεια απόδοσης σε μια γλώσσα (αφίξεως) των εννοιών και των πρωτότυπων - αντίστοιχων αυτών των εννοιών όρων που δημιουργήθηκαν σε μια άλλη γλώσσα (αφετηρίας). Από τους αγγλικούς όρους και τις ελληνικές αποδόσεις τους που εξετάσαμε, διαπιστώσαμε αυτήν την πραγματικότητα, ιδιαίτερα δε στις περιπτώσεις εκείνες όπου κάποιος όρος παραπέμπει σε δυο, σημασιολογικά συγγενείς, έννοιες ξεκινώντας ήδη από την αγγλική ορολογία της Πληροφορικής.

Τα ειδικά λεξικά της υπογλώσσας της Πληροφορικής δίνουν ένα αντικείμενο αναφοράς, συχνά, όμως, προτείνουν περισσότερες της μιας αποδόσεις. Οι όροι που δεν παρουσιάζουν διαφοροποίηση σε σημασιολογικό επίπεδο είναι οι εξής : **notebook**, **laptop**, **palmtop / palm / Pocket PC**, **pixel**, **adaptor**, **multimedia**, **interaction**, **desktop**, **dot-com**, **(Web)site**, **authoring**, **compress**, **customise**, **back-up**, **MP3 file / format**, **broadband**, **dot-pitch**,

telecommute, **E-government**, **Net(work)**, **chipset**. Από αυτούς τους όρους αρκετοί δεν αποδίδονται με ενιαίο τρόπο αλλά καταγράφηκαν διαφορετικές αποδόσεις, οι οποίες επιβάλλουν την ανάγκη για έλεγχο σε πραγματολογικό επίπεδο· αυτοί είναι οι : **palmtop / palm / Pocket PC**, **interaction**, **desktop**, **(Web)site**, **MP3 format**, **E-government**, **Net(work)**, **resolution**. Από τους λοιπούς όρους, ορισμένοι παραπέμπουν σε δύο (τουλάχιστον) σημασίες, οι δε άλλοι χρησιμοποιούνται για να αποδώσουν περισσότερες (ακόμα και πέντε γειτονικές) έννοιες. Η διάκριση για το με ποιά ακριβώς έννοια χρησιμοποιούνται εντός του συγκεκριμένου συγκειμένου, προκύπτει από την εξέταση αυτού του στενού κειμενικού περιβάλλοντος· πρόκειται, δηλαδή, για όρους με λεπτή διαφοροποίηση σε σημασιολογικό επίπεδο : **BIOS**, **transaction**, **interface**, **track**, **online**, **format**, **cookie**, **server**, **firewall**, **plug-in**, **track**, **stream**, **resolution**, **cluster**. Οι όροι αυτοί στην πλειονότητά τους μεταφέρθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν αυτούσιοι στα ελληνικά κείμενα, σε πολλές περιπτώσεις, όπως π.χ. **BIOS**, **interface**, **online**, **format**, **cookie**, **server**, **firewall**, **plug-in**, **cluster**, **chipset**. Από αυτούς, πάλι, τους ορολογικούς πόρους μερικοί, όπως οι : **back-up**, **transaction**, **stream**, **plug-in** έχουν δύο σημασίες (ο πρώτος στη σειρά χρησιμοποιείται ως ρήμα και ως ουσιαστικό - συνεπώς σχέση παραγώγου) σύμφωνα με τα λεξικά, όμως, στα κείμενα απαντήθηκαν μόνο με ενιαίο τρόπο, επομένως, η όποια, πιθανή, σημασιολογική απόκλιση καλύπτεται. Μόνο δύο όροι ενδέχεται να αποδοθούν με διαφορετική σημασία ανάλογα με την πραγματολογική τους αξία : **track**, **firewall**. Όσον αφορά τον όρο **E-government**, αποτελεί έναν από τους νεόκοπους όρους, δεν υπάρχει ακόμα κάποια τυποποιημένη απόδοσή του, αντανάκλα το σχεδιασμό των σύγχρονων «e-συστημάτων», οι δημιουργοί των οποίων αναζητούν ορολογική επένδυση για την αναφορά στις νέες έννοιες.

4. Συμπεράσματα / Προτάσεις

Οι ορολογικές πληροφορίες που συλλέξαμε, δεν προκαλούν έκπληξη ως προς τον τρόπο απόδοσης τους στην ελληνική ορολογία της Πληροφορικής, ακόμα και η ποικιλία των σημασιολογικών αποδόσεων, η χρήση των συνωνύμων ίσως και η αυτούσια χρήση των πρωτότυπων όρων είναι μέσα στο πλαίσιο του «αναμενόμενου», καθώς, γνωρίζουμε ότι η μεταβλητότητα που χαρακτηρίζει όλους τους τομείς της ανθρώπινης ζωής και δράσης, δεν μπορεί να αφήσει ανεπηρέαστη την ίδια τη γλωσσική χρήση. Αποκλίσεις σε σημασιολογικό ή πραγματολογικό επίπεδο δεν παρατηρήθηκαν, ούτε θεωρούμε ως «αποκλίσεις» τις διαφορετικές αποδόσεις με τις οποίες ο χρήστης της ειδικής γλώσσας προτιμά να χρησιμοποιήσει στο λόγο του, «αποκλίνουσες», ίσως, σε σχέση με κάποιες από τις προτάσεις των ειδικών λεξικών και μόνο στις περιπτώσεις όπου παρατίθενται πολλαπλές

αποδόσεις, ενώ σε κανένα από τα παραδείγματα δεν προτιμήθηκε η αποκλειστική χρήση ενός όρου εις βάρος του καθιερωμένου όρου.

Βιβλιογραφία

1. Μπατσαλιά, Φ., Σελλά-Μάζη, Ε., Γλωσσολογική προσέγγιση στη θεωρία και τη διδακτική της Μετάφρασης, Έλλην, Αθήνα 1997.

Baker, M., *In other words. A coursebook in translation*, Routledge, London and New York 1996.

Levinson, S. C., *Pragmatics*, Cambridge University Press, Cambridge 1987.

Μουτσίου, Β., Στοιχεία Λεξικολογίας. Εισαγωγή στη νεοελληνική λεξικολογία, Νεφέλη, Αθήνα 1994.

Baker, M., *In other words. A coursebook in translation*, Routledge, London and New York 1996.

Λεξικά :

1 Collins Cobuild, *English Dictionary*, Harper - Collins Publishers LTD 1997.

2. Microsoft Press *Το Λεξικό της Πληροφορικής*, Κλειδάριθμος, Αθήνα 1998.

3. Robert, P., *Le Petit Robert*, Dictionnaires Le Robert, Paris 1996.

4. Stavropoulos, D.N., & Hornby, A.S., *Oxford English-Greek Learner's Dictionary*, Oxford University Press, Hong-Kong 2000.

5. Γαρίδης, Π., Δεληγιαννάκης, Μ., Τζίτζιρας, Π., *Σύγχρονο Λεξικό Πληροφορικής, αγγλοελληνικό-ελληνοαγγλικό*, Δίαυλος, Αθήνα 2002.

6. Μπαμπινιώτης, Γ., *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα 1998.

Χριστοπούλου Αγγελική,

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια (υποψήφια διδάκτωρ)

στο ΤΞΓΜΔ του Ιονίου Πανεπιστημίου.

Διευ/ση κατοικίας : Γράμμου 26β, Σεπόλια, 104.43 Αθήνα,

Τηλ. : 210.5134170

Ηλεκτρ.διεύθυνση : angelicachris@hotmail.com